

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

Gervai Imre artista: A magyar artisták szervezeti életének rövid leírása* 3. befejező rész

A vállalat megalakulásakor úgy látszott, mintha a Szakszervezet életében befejeződött volna a harcok cselekvés időszaka és ezután már csak tagdíjbeszedési, üdültetési, szociális problémákat kell megoldani. Az elkövetkező évek során bebizonyosodott, hogy ez bizony nem így történt.

1954-1956.

Újabb problémák jelentkeztek. Előrevetette árnyékát a kiöregedés, megkezdődött a harc a szakmai nyugdíj érdekében és szükségessé vált a fizetési kategóriák, valamint a kosztüm és rekvizitköltések rendezése.

A vállalat megalakulásával egy időben létrejött a vállalati pártszervezet is. Igaz, hogy az alapszerv igen kis létszámmal rendelkezett, de még így is komoly segítséget tudott nyújtani a szakszervezetnek és a területnek.

Az iparági szervezeti formához hasonlóan, szakszervezeti bizottság alakult a vállalaton belül a dolgozók érdekvédelmének ellátására. (24. o.)

1955 közepén az újonnan megválasztott szakszervezeti bizottság elnökéül Szögi János artistát, függetlenített titkárnak pedig Szabó Kálmánt választották meg.

Első feladatukon, az új kollektív szerződés kidolgozásán kívül szükségessé vált pl. a művészeti színvonal emelése, a külföldi kapcsolatok kibővítése, stb. A vállalat a Szakszervezet kezdeményezésére ekkor kötötte az első cirkusz-csere szerződést a NDK-val, Csehszlovákiával és a Szovjetunióval. 1955 végén a megoldatlan problémákkal küzdő fiatal vállalat felett a gazdasági válság fenyegető felhői gyülekeztek. Ebben a helyzetben a legfőbb, minden mást megelőző feladat az olyan nehezen megszerzett és féltve őrzött állami státusz megvédése volt.

A felettes hatóságok a válság okát a vállalat konstrukciójában vélték felfedezni. Ennek első kihatása, illetve következménye az artistalétszám csökkentése lett. A vállalat vezetősége és a felsőbb szervek nem voltak képesek a valódi okok feltárására. Nem mintha emberi és szakmai képességeik hiánya ebben akadályozta volna őket, hanem az országban ez volt az első és egyetlen ilyen jellegű vállalat, tehát semmiféle gyakorlati tapasztalattal a vezetők nem rendelkeztek. Ma már az ok világos. A vállalat nem rendelkezett megfelelő külföldi kapcsolatokkal, jövedelmező üzletágakkal, hiányzott az üzleti szellemű gazdálkodás.

A vállalat aztán lassan túljutott a válságon, főként miután kezdtek kiszélesedni a nemzetközi kapcsolatok, a lassan meginduló stabilizációt azonban az 1956-os események derékba törték.

Az ellenforradalom ideje alatt a Szakszervezet legfontosabb feladatának tartotta segíteni a vállalat üzemelésének mielőbbi megindítását. Budapesten az első szórakoztató üzem a Kamara Varieté volt és vidéken az első varieté-staggionet az Országos Cirkuszvállalat üzemeltette.

Ebben az időben a szakszervezet elnök Ócsay Gábor, függetlenített titkár Tóth Éva volt.

Most már azonban szükségessé vált az artistákat egyetlen szervezetbe tömörítő önálló szakszervezet létrehozása.

Ehhez a Szakszervezetek Országos Tanácsa hozzá is járult, így alakult meg a Magyar Artisták Szakszervezete. Elnöke Racsmányi Lajos, titkára Tóth Éva volt.

Később jött létre a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége, ahova az artista-szakszervezettel együtt az összes művészeti szakszervezetek tartoztak. (25. o.)

Ebben az időben a Szakszervezet fő tevékenysége az eszmei, politikai, valamint a szellemi képzettség emelése volt, ennek érdekében a Szakszervezet beiskolázási akciót indított.

1958-1960.

Az elnöki tisztséget ebben az időszakban Dániel Béla artista, a függetlenített titkári funkciót Baross Imréné töltötte be. A Szakszervezet feladatköre kiszélesedett. Az idegen országokba idnuló turnék szükségessé tették az illető országok megismerését, ezért a külföldre induló turnék tagjai részére előadásokat tartottak, ezek mellett pedig a Szakszervezet TIT előadássorozatot tervezett.

Megkezdődtek a viták az artista művészeti ág helyéről a művészetek között, létre kellett hozni a művészeti osztály mellett a Művészeti Tanácsot. Ez arra érdemes artistaművészekből alakult és feladata volt a cirkuszt és varietét érintő kérdésekben állást foglalni.

Napirendre került az állandóan veszélyben forgó Mozivarieté alapszabályának kidolgozása. A Szakszervezet számtalan esetben megvédte és segítette megtartani ezt a működési területet, főként az artisták szűkös hazai munkalehetősége miatt.

Az állandóan fejlődő külföldi turnék felvetették a külföldi napidíjak rendezésének szükségességét. Ez igen komoly harcot jelentett a vállalat és a pénzügyi szervek, valamint a Szakszervezet között. Szinte állandóan napirenden volt a dolgozók életkörülményeinek javítása, az alacsony bérek emelése, az artisták egészségvédelme, a munkás-ellátás, a lakókocsik kulturáltabbá tétele, stb.

1960-1962.

A szakszervezeti munkát nagyon megnehezítette a vállalat igazgatóinak gyakori változása, mert minden újonnan kinevezett igazgatóval újból meg kellett ismertetni a Szakszervezet eddigi vívmányait.

A kiszélesedett külföldi kapcsolatok során felvetődött egy új Kollektív Szerződés kidolgozása. A régi szerződés ugyanis egyáltalán nem tartalmazott semmiféle külföldi szereplésre vonatkozó megállapodást. Ebben az ügyben a Szakszervezetnek kemény harcot kellett vívnia a vállalattal és a Pénzügyminisztériummal, számtalan munkaszerződés-tervezetet kellett kidolgoznia. Parázs vitát váltott ki pl. az a kérdés, hogy az artisták kötelesek-e honorárium nélkül artistaszámukon kívül egyéb részletfeladatokat ellátni. (26. o.)

Hosszú harcok után a Szakszervezet ebben az évben végre elérte, hogy a vállalat az artisták által számaikhoz felhasznált saját kosztümjeiket és egyéb felszereléseiket előadásonkénti használati díjjal honorálja, évi 400000,- Ft-os kerettel. Ebben az időszakban sikerült a Szakszervezetnek néhány személy részére kivételezett nyugdíjat is kiharcolni.

A tagsággal való jó kapcsolat kialakításában sokat segített a „Porond” című szakmai lap újbóli megindítása. A Gorkij fasorban létesített Artista Club lehetőséget adott az artistáknak arra, hogy rendezvényeiket kulturált körülmények között tarthassák meg.

A szakszervezet mozgalmi munkáját mindenkor visszavetette a vállalat vezető garnitúrájának gyakori és nagyarányú fluktuációja. Ebben az időben fordult elő, hogy az igazgató javaslatára egy kiváló szakszervezeti funkcionáriust leváltottak, mert nem volt hajlandó elfogadni az artisták érdekeit sértő rendelkezéseket.

A kongresszust követően Gács Rezső (Rodolfo) lett az elnök, titkárnak pedig Négyesy Lászlót választották.

1962-1964.

Ennek az időszaknak legfontosabb célkitűzése a Szakszervezet és a gazdasági vezetés közötti összhang megteremtése volt. Sikerült megállapodni a diéta ügyben, ezzel megszűnt az állandó alkudozás.

A Mozivarieté további működtetésére nem volt lehetőség, ezért a Film-főigazgatóság kérésére a Művelődésügyi Minisztérium a Mozivarietét megszüntette. Az innen kiszoruló artistákat egyrészt a vállalaton belül sikerült foglalkoztatni, másrészt impresszálásos alapon a MACIVÁ-n keresztül külföldre szerződtetni.

A Mozivarieté megszűnése kapcsán 10 személy részére sikerült kivételes nyugellátást biztosítani.

Az artisták szakszervezeti mozgalma a Vállalattal karöltve hosszú harcot vívott az artisták művészi elismerése, illetve állami kitüntetésben való részesítése ügyében. Ebben az időszakban kaptak az artisták Gács Rezső (Rodolfo) 1960-as érdemes művészi kitüntetése után először Jászai Mari-díjat, sorrendben Simon Tibor légtornász, Eötvös Gábor zenehumorista és Donnert János lóidomár.

A kitüntetéseknek óriási jelentősége volt, végre sikerült áttörni azt a falat, ami az artistákat más művészeti ágaktól e tekintetben elválasztotta. (27. o.)

A vállalat ebben az időben szervezte meg a Szakszervezet közreműködésével az első, majd a második artista-fesztivált, melynek keretében a szocialista országok, valamint a nyugati cégek képviselői előtt bemutatásra került az összes magyar artistaszám. Ennek eredményeként számos külföldi szerződés jött létre, pl. az USA-beli Ringling Cirkusszal kötött megállapodás. A Szakszervezet és a vállalat közötti jó együttműködés túlságos szorgalmazása viszont azt eredményezte, hogy a mozgalmi munka kissé szétesett.

1965-1966.

Gács Rezső (Rodolfo) elnöksége mellett ekkor Juhász Ferenc artista vette át a titkári funkciót.

Újabb igazgatói őrsváltás előtt a vállalat élére a Művelődésügyi Minisztérium miniszteri biztost nevezett ki. A szakszervezet elérte, hogy az igazgatói alapból 30 % álljon rendelkezésre a dolgozók politikai, sport és kulturális tevékenységének elősegítésére.

Ismét napirendre került az artista munkaszerződés problémája, a sok tervezetből ugyanis addig egy sem valósult meg. Igen jelentős eredménye volt viszont a Szakszervezetnek, hogy 18 fő részére munkásszállást tudott biztosítani.

Ebben az időben került sor a Fővárosi Nagycirkusz lebontására is. Az egyetlen kőcirkusz, az artisták „nemzeti színház”-ának lebontása súlyos gazdasági és művészeti probléma elé állította a vállalatot. Az újjáépítés érdekében a Szakszervezet minden lehetőt elkövetett és jelenleg is elkövet. A vállalat ismét életre hívta a Művészeti Tanácsot.

A szakma védelme ekkor tette szükségessé, hogy az artisták megfelelő szakmai vizsga letétele után működési engedélyt kapjanak, ezenkívül felül kellett vizsgálni a magáncirkuszokat szakmai és munkavédelmi szempontból. Ezt a munkát a Szakszervezet végezte el.

Jelentős lépés volt a TV-honorárium rendezése, sikerült rögzíteni az artisták felléptidiját.

Az Artista Szakszervezet megalakulása óta ebben az időszakban részesültek az artisták először SZOT kitüntetésben, Gács Rezső (Rodolfo), elnök arany, Gervai Imre artista ezüst, Bölcskey Ferenc műszaki vezető

pedig bronz fokozatot kapott. (28. o.)

1967-1970.

A Művészeti Szakszervezet VI. Kongresszusa után ismét Gács Rezső (Rodolfo) lett az elnök, titkárnak pedig a köztisztviselőben álló Gere Györgynét választották meg újjól (Barossné). A vállalatvezetőség élére is új vezető-garnitúra került és végre megteremtődött a megfelelő légkör az együttműködésre.

Létrejött egy nyugdíjas szakosztály, melynek módja van a nyugdíjas artistákkal is foglalkozni, elnöke Racsmányi Lajos lett.

A megalakuló Szakszervezeti Ifjúsági Bizottság – ifj. Weisz Nándor vezetésével – viszont a KISZ-szervezetet pótolta a vállalat fiataljai részére.

Annak érdekében, hogy a magyar cirkuszművészet a nemzetközi versenyben élen maradjon, magasabb követelményekkel és tervszerűséggel kellett gondoskodni az artistaművészek szakmai továbbképzéséről. Ennek érdekében a Művelődésügyi Minisztérium szabályozta az artistavizsgákra való jelentkezés feltételeit. A szakmai színvonal emelése érdekében a vállalat művészeti osztályának irányítása mellett létrejött a Stúdió. A vállalat igazgatósága a Szakszervezet javaslatára vállalati nívódíjat tűzött ki új produkció létrehozására, vagy meglévő számok színvonalának emelése érdekében.

1969-ben történt meg először, hogy a Művelődésügyi Minisztérium Színházi Főosztálya miniszteri nívódíjat adományozott az artistaterületen működő Richter-csoport részére. Ugyancsak ebben az évben ifj. Weisz Nándor artista kapott Jászai Mari díjat.

Szakszervezeti mozgalmi munkájukért Eötvös Gáborné arany, dr. Vas József ezüst érmet kaptak.

Kormánykitüntetésként Hortobágyi Károly a Munka Érdemrend ezüst, Feldman László pedig bronz fokozatát kapta.

Ezek a kitüntetések óriási jelentőségűek az artistaművészek elismerése, megbecsülése szempontjából.

A VI. Kongresszus eredményeként megkezdődött az artisták nyugdíjkérdésének megoldása is, amennyiben a nyugdíjak megállapításához a 25 éves szakmai időn belül a 15 éves folyamatos munkaviszonyt vették alapul.

A dolgozók élet- és munkakörülményeinek további javítására törvényes biztosítékot nyújtott az 1969-es évre megkötött Kollektív Szerződés. (29. o.)

Fontos pontja a szerződésnek, hogy megüresedett artista státuszokat az éves szerződéssel rendelkező artistákkal töltsék be a vállalat, rögzítették a 12 munkanap pótszabadságot és a jutalom-szabadság feltételeit.

Létrejött a nyereségrészesedés differenciált rendszere is. Elkészült ebben az időszakban a vállalati szervezeti szabályzat és ügyrend.

A Szakszervezet elnöksége a vállalatvezetéssel karöltve megvizsgálta a dolgozók bér- és béren kívüli juttatásának helyzetét és arányait. Megállapítást nyert, hogy a jövőben az alaphérek emelésére kell a fő gondot fordítani.

A Vállalat és a Szakszervezet az elmúlt években igen fontosnak tartotta az utazócirkuszok korszerűbb és igényesebb berendezését, villany-, konyha- és lakókocsik beállítását, valamint felújítását.

A szakszervezeti munka klasszikus feladatait (segélyezés, üdültetés, ünnepek rendezése) a szakszervezeti aktívák változatlan lelkesedéssel végzik.

A szakszervezet vezetősége és tagsága között jó kapcsolat alakult ki, nőtt a taglétszám is.

Mindezekhez az eredményekhez nagyszerű segítséget nyújtott a Művészeti Dolgozók Szakszervezete, majd a Művész Szakszervezetek Szövetsége és annak vezető Vass Imre főtitkár és Lukács István titkár elvtársak. Az egész szakszervezeti központ egy emberként állott az Artista Szakszervezet mögött minden jogos kérés és követelés ügyében.

Az Artista Szakszervezet megalakulásának pillanatától napjainkig a vezetőség és a tagság harcban forrt össze, együtt oldotta meg feladatait, így az artisták szakszervezete valóban élő mozgalommá fejlődött.

Úgyszólván felmérhetetlen az a becsület, önzetlen és szenvedélyes munka, amelyet a tagság és a szakszervezeti aktívák végeztek azért, hogy mindaz megvalósuljon, ami ma a cirkuszművészetet és azok képviselőit, az artistákat szolgálja.

Ezúton is köszönetet mondunk, jó egészséget és további sikerekben gazdag kívánunk mindnyájuknak.

A Magyar Artistaművészek Szakszervezete Elnöksége nevében

-----

* *A PORONDON... a magyar artistaművészet 25 éve* A Magyar Cirkusz és Varieté Igazgatósága, Párt és Szakszervezete kiadványa (1969. novemberében meghirdetett pályázatára érkezett pályaművekből)

megjelenik minden negyedévben